

EĞİTİM SİSTEMİMİZDE ANKARA FEN LİSESİ UYGULAMASININ DEĞERLENDİRMESİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

(Geçen Sayıdan devam)

Yazan Doç. Dr. Süleyman Çetin ÖZOĞLU

D. Ankara Lisesi Mezunlarının Yüksek Öğrenimlerine İlişkin Bazı Durumlar:

1. Yüksek Öğrenime Başlama ve Bitirme Arasında İlişki

1967 ve 1969 yıllarında mezun olanların yüksek öğrenimlerine başlama, devam ve bitirme durumları arasındaki ilişki ve bunu etkileyen bazı hususlar, mevcut bilgiler çerçevesinde incelendiğinde ortaya çıkan durumları şöyle özetlemek olanağı bulunmuştur.

a) Yüksek öğrenime başlamak üzere kayıt olunan öğrenim kuruluşu ile tamamlanan öğrenim kuruluşu arasında belirgin sayıda değişiklik olmamıştır. Yalnız 1967 ve 1969 yıllarında uygulanan üniversitelere giriş sınav ve sisteminin özelliği çerçevesinde kesin kayıttan önce mezunların farklı kuruluşlara kayıtlarını yaptırdıklarını ve sonra öğretim kuruluşlarını değiştirdiklerini görmekteyiz.

b) 1967 ve 1969 yılı mezunlarının, mezun oldukları yıllarda Milli Eğitim Bakanlığınının 1416 sayılı kanuna göre yürüttüğü yurt dışı yüksek öğretim programlarına başvurma sayıları ve oranları çok düşük olmuştur. Oran, 1967 yılında yüzde 3, 1969 yılında ise yüzde 7 dir. Lisans veya yüksek lisans öğrenimini tamamladıktan sonra yurt dışına başka programlarla gidenlerin oranları ise yüzde 20-25 olmuştur.

c) Yüksek öğrenime başladıkları alanlar arasındaki değişme konusunda Temel Bilimlerden Uygulamalı Bilimlere transfer oranı

yüzde 14. Uygulamalı Bilimlerden Temel Bilimlere transfer oranı ise yüzde 7 olmuştur. Başladığı yüksek öğrenimi tamamlayamayanlar ve Temel ve Uygulamalı fen öğretimi alanlarının dışına kayanların oranı ise, toplanılan bilgiler çerçevesinde, yüzde 5 olarak belirmiştir.

d) 1967 ve 1969 yılında mezun olanların yüksek öğretime başlamalarında sağladıkları parasal destek, burs alma sayıları şöyle olmuştur: 1967 yılında 76 mezundan 14'ü (yüzde 18), 1969 yılında 70 mezundan 16 sı (yüzde 22) burs almıştır. Bunun büyük bir oran olduğunu söylemek olanağı yoktur. Üstün yetenekli öğrencilerin istenilen alanlarda ve seviyede yüksek öğretime yönelmelerini ve bu öğrenimi tamamlamalarını etkileyen hususların başında parasal destek gelmektedir. Ankara Fen Lisesi mezunları, burs ve parasal destek olanaklarının kısıtlı oluşundan dolayı yüksek öğrenimlerini istedikleri gibi yapamadıklarını belirtmektedirler.

2. Fen Lisesi Mezunlarının Yaptıkları Yüksek Öğrenim ile İlgili Görüşleri

Bu konu ile ilgili olarak 1975 yılında uygulanan bilgi fişinde bazı sorulara yer verilmiştir. Alınan cevapların incelenmesinden sonra ortaya çıkan durum belirli açılardan tablolar halinde özetlenmiştir:

a) Tamamlanılan lisans öğreniminin bekledikleri, umdukları düzeyde olup olmadığı?

Tablo 21'deki sayı ve yüzdelerine göre Temel Bilim'lerde öğrenimini tamamlayanların çoğunluğu, lisans öğrenimlerini bekledikleri ve umdukları düzeyde bulmamaktadırlar. Uygulamalı Bilimlerde öğrenimini tamamlayanların ise yarıdan fazlası lisans öğrenimlerini umdukları düzeyde bulduklarını belirttikleri görülmektedir. Umdukları düzeyde bulmadığını belirten Temel Bilimlerde lisans öğrenimi yapmış olanlar, buna başlıca nedenler olarak "yetersiz eğitim anlayışını, öğretimin üniversite sonrasına yönelik olmayışını, o dönemlerdeki öğrenci olaylarını ve öğretimdeki düzensizliği, lisansın ilk yılındaki temel fen bilimleri öğretiminin Ankara Fen Lisesindeki aynı oluşundan dolayı şevklerinin kırıldığını, sınıflardaki öğrenci sayılarının fazlalığını, gerekli temel bilgilerin verilmediğini, öğrenme ortamının yetersiz oluşunu, bazı öğretim üyelerinin bilgi düzeylerinin sınırlı oluşunu" belirtmişlerdir. Uygulamalı bilimlerde lisans öğrenimlerini tamamlayanlardan, umdukları düzeyde olmadı diyenlerin ise belli başlı nedenler olarak belirttikleri de, "öğrenimleri uygulamalı alanda olduğu halde öğrenimin genellikle kavramsal olduğu öğretim üyelerinin yetişme tarzlarının ve eğitim anlayışlarının yetersiz oluşu" olmuştur.

Tablo 21 — Ankara Fen Lisesi Mezunlarının Tamamladıkları Lisans Öğretiminin Beklenen, Umulan Düzeyde Olup Olmadığına Ait Cevapların Dağılımı

Beklenen Düzeyde Olup Olmadığı	Tamamlanan Lisans Öğretiminin Alanı															
	Temel		Uygula.		Diğer		Toplam		Temel		Uygula.		Diğer		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Oldu	3	21	17	52	20	40	2	16	22	55	1	25	44			
Kesin bir şey söylemek güc Olmadı	3	21	9	27	14	28	6	50	10	25	1	17	30			
Tamamlayıcı, boş	7	50	7	21	15	30	3	25	6	15	1	10	18			
	1	8			1	2	1	9	2	5	1	4	8			
Toplam	14	100	33	100	50	100	12	100	40	100	4	56	100			

Tablo 22 — Fen Lisesi Mezunlarının Tamamladıkları Lisans Öğretiminin Seçtikleri Meslek İçin Yeterli Olup Olmadığı Yönündeki Cevaplarının Dağılımı

Yeterli Olup Olmadığı	Tamamlanılan Lisans Öğretiminin Alanı											
	1 9 6 7			1 9 6 9			1 9 6 9			1 9 6 9		
	Temel Sayı	%	Uygula. Sayı	%	Dİğer Sayı	Toplam Sayı	Temel Sayı	%	Uygula. Sayı	%	Dİğer Sayı	Toplam Sayı
Çok yeterliydi	2	14	2	6	4	4	1	8	3	7	4	7
Yeterliydi	2	14	12	36	14	14	2	17	14	35	16	28
Bazı yönlerden yeterli; bazı yönlerden yetersizdi	7	50	7	21	2	16	5	42	16	40	2	23
Yetersizdi	3	22	7	21	1	11	3	25	5	12	1	9
Çok yetersizdi			4	12	4	4						
Boş. cevapsız	1	4	1	4	1	1	1	8	2	6	1	4
Toplam	14	100	33	100	3	50	12	100	40	100	4	56
												100

b) Tamamlanılan lisans öğreniminin seçtikleri meslek için yeterli olup olmadığı?

Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğu tamamladıkları lisans öğrenimini seçtikleri meslek için yeterli veya çok yeterli bulmadıklarını belirtmektedirler. Tablo 22'deki dağılım belirgin bir yeterli oluşu ortaya koymamakta ve bunda mezun olunan yıla ve tamamlanan lisans öğretiminin Temel veya Uygulamalı Bilimlerde oluşuna göre bir farklılık gözlenmemektedir. Mezunlardan toplanılan diğer bilgilerden ve onlarla yapılan çeşitli görüşmelerden Ankara Fen Lisesi öğretiminin devamı olacak bir biçimde ve program anlayışında farklı bir yüksek öğretim kuruluşunun olması gerektiği fikrinin mezunların çoğunluğu tarafından ileri sürüldüğü görülmektedir.

c) Tamamlanan lisans öğreniminin ilk yıllarındaki temel fen bilimleri öğretimi ile Ankara Fen Lisesinde alınan temel fen bilimleri öğretiminin farklı olup olmadığı?

Tablo 23'te görüldüğü gibi mezunlarının büyük çoğunluğuna göre Fen Lisesinde aldıkları temel fen bilimleri öğretimi (fen ve matematik) lisans öğretiminde gördükleri temel fen bilimlerinden farklı olmamış, hemen hemen aynı olmuştur. Bu görüşte, mezunların seçtikleri lisans öğrenimi alanına göre bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durumun, seçilmiş üstün yetenekli öğrencilerin yetenekleri düzeyinde, yüksek düzeyde, öğrenime motive edilmelerini engellediği söylenebilir. Aynı temel fen bilgilerini tekrarlamamanın yararını sınırlı olacağı, zaman, enerji kaybı olduğu açıktır. Ankara Fen Lisesi mezunlarının yüksek öğrenimlerinin bu husus dikkate alınarak planlanmasının ve programlaştırılmasının üstün yeteneklerinin düzeyinde öğrenim görmelerine ve yetişmelerine olanak sağlayacağı düşünülmelidir.

d) Ankara Fen Lisesinde Görülen Öğretim ile Lisans Öğretimi Arası Bazı İlişkiler

Ankara Fen Lisesi öğretimi, öğrencileri, belirli amaçlar çerçevesinde farklı yaklaşım ve olanaklarla yüksek öğrenime hazırlamaya çalıştığına göre, bu iki düzeydeki öğrenim arasında paralellik bir ölçüde devamlılık olması gerektiği açıktır. Acaba Ankara Fen Lisesi mezunlarına göre durum nedir? Bu konu ile ilgili sorulara verilen cevapların belirledikleri, Tablo 24, 25, 26 ve 27'den verilmektedir.

Tablo 23 — Ankara Fen Lisesi Mezunlarının Tamamladıkları Lisans Öğretiminin İlk Yıllarındaki Temel Fen Bilimleri Öğretiminin Fen Lisesinde Aldıkları Temel Fen Bilimleri Öğretiminden Farklı Olup Olmadığı Yönündeki Cevaplarının Dağılımı

Farklı Olup Olmadığı	Tamamlanılan Lisans Öğreniminin Alanı														
	1			9			6			7					
	Temel Sayı	%	Sayı	Uygula. Sayı	%	Sayı	Diğer Sayı	Toplam Sayı	%	Sayı	Temel Sayı	%	Sayı	Diğer Sayı	Toplam Sayı
Çok farklı ve üst düzeyde idi															
Farklı idi															
Kesin bir şey söy- lemek olanağı yok	1	7	6	4	12	4	3	10	20	8	1	8	6	16	9
Farklı değildi	5	35	11	16	33	16	3	16	32	4	4	33	8	12	21
Hemen hemen aynı idi, yeni bir şey yoktu	8	58	12	20	36	20	4	20	40	4	4	33	20	24	43
Boş, cevapsız													3	3	6
Toplam	14	100	33	50	100	50	3	50	100	12	100	100	40	56	100

Tablo 24 — Ankara Fen Lisesi Mezunlarının Tamamladıkları Lisans Öğretimine Girişte ve Tamamlamada Başarılı Bir Normal Lise Mezunu Olmanın Yeterli Olup Olmadığı Yönündeki Cevaplarının Dağılımı

Yeterli Olup Olmadığı	Tamamlanılan Lisans Öğreniminin Alanı													
	1			9			6			9				
	Temel Sayı	%	Uygula- Sayı	%	Uygula- Sayı	%	Diğer	Toplam	Temel Sayı	%	Uygula- Sayı	%	Diğer	Toplam
Çok Yeterlidir	3	21	7	21	7	14		7	14	5	12		5	9
Yeterlidir			8	24	14	28	3	14	5	42	16	40	3	24
Bazı yönlerden yeterli, bazı yönlere den yetersizdir	7	50	14	42	21	42		21	2	16	14	35	1	17
Yeterli değildir	4	29	3	13	7	14		7	5	42	4	10		9
Boş, cevapsız			1		1	2		1			1	3		1
Toplam	14	100	33	100	50	100	3	50	12	100	40	100	4	56
														100

Tablo 24'te belirttiği gibi, Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğuna göre yaptıkları lisans öğrenimine girişte ve başarılı bir şekilde tamamlamada başarılı bir normal lise öğrencisi olmak yeterli olmaktadır. Bu konuda Temel Bilimlerde lisans öğrenimi yapanlarla Uygulamalı Bilimlerde öğrenim yapanlar arasında bir farklılık ortaya çıkmaktadır. Temel Bilimlerde lisans öğrenimi yapanların yaklaşık üçte birine göre yaptıkları lisans öğrenimine girişte ve başarı ile tamamlamada normal bir lise öğrencisi olmak yeterli olmamaktadır. Ankara Fen Lisesi mezunları ile normal lise mezunları arasında farklılık olduğunu belirleyen Tablo 18'deki durum ile Tablo 24'teki durum arasındaki ilişki incelendiğinde, Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğu kendilerini diğer normal lise öğrencilerinden farklı görmekteler, ama yaptıkları lisans öğrenimi için normal bir lise öğrencisi olmanın, özellikle Uygulamalı Bilimlerde, yeterli olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda, Ankara Fen Lisesi mezunları yetenek ve diğer yönlerden farklı oluşları çerçevesinde bir lisans öğrenimi görmemektedirler demek olanağı var görülmektedir.

Ankara Fen Lisesi mezunlarına, Fen Lisesi mezunu olmamış olsaydınız seçtiğiniz lisans öğrenimi alanınızı, normal bir lise mezunu olarak seçmeniz söz konusu olur muydu? diye sorulan bir soruya alınan cevapların dağılımı ise Tablo 25'te belirtilmektedir.

Tablo 25'deki değerlere bakarak, Ankara Fen Lisesi mezunlarının yarıdan fazlası normal lise mezunları olsalardı dahi yine aynı alanda lisans öğrenimini seçmiş olurlardı demek olanağı var görülmektedir. Ancak, Temel Bilimleri seçmiş olanların üçte biri aynı alanı seçmelerinin söz konusu olduğunu söylemektedirler. Sayılar ve oranlar Ankara Fen Lisesinin amaçları çerçevesinde, öğrencilerin yüksek öğrenim alanlarını seçmelerinde yeterli ve belirgin bir etkiye bulunamadığı tartışmasına yol açacak niteliktedir.

E. Ankara Fen Lisesinin "Müsbet İlim ve Tatbikatında Araştırma Yapabilecek Sanayi ve Üniversite İçin Eleman Hazırlamak" 'Amacına Ulaşma Durumu:

1. Fen Lisesi Mezunlarına Göre Bu Amaca Ulaşma

Bu konuda, 1975 yılında bilgi fişindeki belirli bir soruya verilen cevaplar incelenerek Tablo 26'da durum ortaya konulmuştur. Amaca ulaşılmış ise nasıl ulaşılmış olduğu yönündeki görüşler de toplanmıştır.

Tablo 26'daki dağılımda, Ankara Fen Lisesinden mezun olunan yıla ve yapılan lisans öğreniminin alanına göre gruplar arasında farklılıklar dikkati çekmektedir. 1969 yılı mezunlarının cevaplarında

Tablo 25 — Ankara Fen Lisesi Mezunlarının, Fen Lisesi Mezunu Olmamış Olsalardı, Normal Bir Lise Mezunu Olarak Tamamladıkları Lisans Öğrenimini Seçip Seçmeyecekleri Yönündeki Cevaplarının Dağılımı

Seçip Seçmeyecekleri	Tamamlanılan Lisans Öğreniminin Alanı													
	1 9 6 7			1 9 8 7			1 9 8 9			1 9 8 9				
	Temel Sayı	%	Uygula. Sayı	%	Diğer Sayı	Toplam %	Temel Sayı	%	Uygula. Sayı	%	Diğer Sayı	Toplam Sayı		
Seçerdim	3	21	26	78	3	32	64	2	16	28	70	2	32	57
Kesin bir şey soy- lemek güç	6	43	4	12		10	20	6	50	11	27	1	18	32
Seçmezdim	5	36	3	10		8	16	4	34			1	4	7
Boş, cevapsiz										1	3	1	2	4
Toplam	14	100	33	100	3	50	100	12	100	40	100	4	56	100

"Kesin bir şey söylemek olanağı yok" şikkında 1967 yılında mezun olanlara oranla bir azalma olmaktadır. Ayrıca "Ulaşılmamıştır" şikkında 1969 yılı mezunlarının cevaplarında 1967 yılına oranla anlamlı olabilecek bir artma olmaktadır. Tablo 26'nın belirlediği durum bir bütün olarak ele alındığında, Ankara Fen Lisesinin Temel bilimlerde araştırma yapabilecek eleman hazırlama amacına ulaşamamış olduğunu, sayıların sınırlılığı içinde, söylemek olanağı ortaya çıkmaktadır.

Sözü edilen amaca ulaşılmış olduğunu belirtenlerin bunun nasıl olduğu yönündeki soruya verdikleri cevaplarda ki ,bunların sayısı çok sınırlı kalmıştır, dikkati çeken hususlar şunlar olmuştur: Bilimi, araştırmayı sevdirmesiyle, üniversiteye bilgi yönünden iyi hazırlamakla ,araştırma yeteneği kazandırmakla, Temel Bilim genel kültürü vermekle, vb.

2. Fen Lisesi Mezunlarının Uygun Bir Orta ve Yüksek Öğretim Yapmış Olma ve İsbetli Bir Meslek Seçmiş Olma İle İlgili Görüşleri

1975 yılında Ankara Fen Lisesi mezunlarına "Genel bir değerlendirme yaparsanız kendinizi anlamlı ve yeteneklerine uygun bir orta öğretim ile yüksek öğretim yapmış, mesleğini isabetli seçmiş ve mesleğine iyi hazırlanmış bir kimse olarak görmüşünüz?" sorusu sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 27'de belirtilmiştir.

1967 yılı Ankara Fen Lisesi mezunlarından Temel Bilimleri seçenlerin yaklaşık yarısı yaptığı orta ve yüksek öğrenimin uygun olduğunu, isabetli meslek seçtiklerini, Uygulamalı Bilimleri seçenlerin ise yüzde 61'i aynı hususu belirtmektedirler. 1969 yılı Fen Lisesi mezunlarından Temel Bilimleri seçenlerin ancak üçte biri uygun bir orta ve yüksek öğretim yaptıklarını ve isabetli bir meslek seçtiklerini belirtirlerken, Uygulamalı Bilimlerde öğrenim yapmış olanların ise yine yüzde 60'dan fazlası aynı görüşü belirtmektedir. Tablo 27'deki dağılım Ankara Fen Lisesi mezunlarından bu konuda beklenecek bir dağılım olarak görülmemektedir. Özel ve farklı programlar, büyük öğrenci öğretmen oranı, modern laboratuvarlarla, öğretim yapan bir okula seçilerek alınmış üstün yetenekli öğrencilerin uygun bir orta öğretim yaptıkları, istedikleri fakülteye girebildikleri ve böylece isabetli meslek seçmiş oldukları varsayımı temelsiz ve anlamsız bir varsayım değildir. Bu bakımdan Ankara Fen Lisesindeki farklı ve modern programlar ve her türlü olanakları sağlama yanı sıra öğrencileri **tanıma**, onlara modern eğitimin ayrılmaz bir ögesi olan rehberlik servisleriyle yardımcı olmak gereği açıktır. Kuşkusuz bunun yanı sıra lisenin amacına, programlarına ve uygulamaya dikkatli bir biçimde eğilerek gerekli tedbirleri bir an önce almak gereklidir.

Tablo 26 — Ankara Fen Lisesinin “Müsbet İlim ve Tatbikatında Araştırma Yapabilecek Sanayi ve Üniversite İçin Eleman Hazırlamak” Amacına Ulaşım Ulaşmadığı Yönde Mezunların Cevaplarının Dağılımı

Tamamlanan Lisans Öğreniminin Alanı												
1 9 6 7												
Ulaşım Ulaşmadığı	Temel			Diğer			Toplam			1 9 6 9		
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
En üst düzeyde ulaşmıştır	3	21	5	15	8	16	4	33	9	22	13	23
Ulaşmıştır	11	79	22	66	36	72	6	50	15	38	23	41
Kesin bir şey söylemek olanağı yoktur			5	15	5	10	2	17	16	40	2	36
Ulaşmamıştır												
Hiç bir biçimde ulaşılınmıştır			1	4	1	2						
Boş, cevapsız												
Toplam	14	100	33	100	3	50	12	100	40	100	4	56
												100

V. ÖZET VE SONUÇLAR

İnsangücü kaynağını, özellikle üstün yeteneklileri en iyi biçimde geliştirme ve toplumun gereksinme duyduğu alanlara yöneltme ve üstün yeteneklilere yetenekleri düzeyinde olanaklar sağlama bir toplum için önemli ve hayati bir sorun olmaktadır. Yurdumuzda da bu sorun hissedilmiş ve gerekli atılımlara 1960 larda başlanmıştır. Bunlardan en önemlilerinden birisi 1964 - 1965 öğretim yılında öğretime başlamış olan Ankara Fen Lisesidir.

Ankara Fen Lisesinin özel bir orta öğretim kuruluşu olarak eğitim sistemi ve uygulamalarında yer almasının nedenleri ve belirlenen amaçları arasında, yüksek öğretime ve endüstriye temel fen bilimlerinde araştırmacılar yetiştirmeye üstün yetenekli öğrencileri hazırlamak ve onları gereksinme duyulan temel ve uygulamalı fen bilimlerinde araştırmacı olmaya güdülemek amacını gerçekleştirme durumundadır.

Ankara Fen Lisesi kuruluşundan bu yana geçen yıllarda mezun ettikleri öğrencilerin görüşü çerçevesinde acaba bu amaca ulaşabilmiş midir? Bu ulaşma veya ulaşamamaya ilişkin hususlarda mezunların görüşleri nelerdir? Bu genel sorulara belirli ölçülerde cevap bulmak ve durumu belirlemek üzere bu araştırma yapılmıştır. Kuşkusuz bütün Ankara Fen Lisesi mezunlarına ulaşarak onlardan bu sorular çerçevesinde bilgi toplamak en ideal ve gerçek bir saptama olur. Ancak böyle bir çalışmayı gerçekleştirme olanakları yoktur. Onun için bu tip araştırmalarda uygulanan örnekler alma ve onlardan bilgi toplama yöntemi çerçevesinde Ankara Fen Lisesinin ilk ve üçüncü dönem mezunlarından bilgiler toplanmıştır.

Mezunlardan mezun oldukları yıllarda yani 1967 ve 1969 ve birde 1975 yılında araştırmacının amaçları çerçevesinde hazırlanan açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan iki bilgi fişi, bilgi toplamada temel araç olmuştur. 1967 yılında mezun olma durumunda olan 96 öğrenciden 76 öğrenci (yüzde 79), 1969 yılında ise yine 96 öğrenciden 70 öğrenci (yüzde 73) bilgi fişini cevaplandırmıştır. 1975 yılında ise bilgi fişini, 1967 yılı mezunu 76 öğrenciden 50 öğrenci (yüzde 66), 1969 yılı mezunu 70 öğrenciden 56 öğrenci (yüzde 80) cevaplamıştır. Böylece bilgi fişlerini liseden mezun olunca ve 1975 yılında dolduran öğrenci sayısı 106 olmaktadır.

Ankara Fen Lisesinin örgüt, öğretmenler, öğrenciler ve öğrenci seçimi fen matematik programları fen ve matematik derslerinin müfredat ve metoduna ilişkin genel bilgilere yer verilmektedir. Belli başlı değişkenler ve araştırmada cevap aranan sorular çerçevesinde toplanmış olan bilgilere dayalı genel bulgular şunlar olmuştur:

1. Ankara Fen Lisesi öğrencileri iki basamaklı ve merkezden yürütülen bir sınav programı çerçevesinde seçilmektedir. Seçim yetenek belirleyici olmaktadır. Öğrenciler aynı yaşlardadırlar. Kız erkek oranı 1/5 civarındadır. Öğrenciler sosyo-ekonomik durumu orta ve onun üstündeki ailelerden ve çevrelerden gelmektedirler.

2. 1967 ve 1969 yıllarında mezun olanların çoğunluğu ODTÜ'ne kayıt olmuşlardır. Son yıllarda ise çoğunluğun Hacettepe Üniversitesine kayıt olmaya başladıkları Fen Lisesi yöneticilerince belirtilmiştir. 1967 yılı mezunlarının yüzde 38'i Temel Bilimlere, yüzde 59'u Uygulamalı Bilimlere ve yüzde 3'ü sosyal ve diğer bilimlere yönelmişlerdir. 1969 yılı mezunlarının ise yüzde 17'si Temel Bilimlere, yüzde 70'i Uygulamalı Bilimlere ve yüzde 11'i Sosyal ve diğer bilimlere yönelmişlerdir. Bu veriler Lisenin, öğrencileri Temel Bilimlere yöneltmede belirgin şartlardan dolayı etkili olamadığını ortaya koymaktadır. Ankara Fen Lisesi mezunlarının kayıt oldukları yüksek öğretim kuruluşuna göre yönedikleri bilim alanlarını tercih nedenleri, Temel Bilimlere yönelenler için çoğunlukla "okulda geliştirilen ilgi, "fen dersleri öğretmenlerinin teşviki" ve "küçükten beri ideal oluş" olmakta, Uygulamalı Bilimlere yönelenler için ise çoğunlukla "kabiliyetine en uygun oluş", "mesleğin sağladığı kazanç", "okulda geliştirilen ilgi" olarak belirlemektedir.

3. Ankara Fen Lisesi mezunlarının yönedikleri alanın yüksek öğretimi hakkında bilgi edindikleri kaynakların başında okulda konferans veren yetkililer gelmektedir. Okul yönetimi, fen ve matematik dersleri öğretmenleri genellikle, ilk mezunlardan Temel Bilimlere yönelenler için hariç olmak üzere, belirgin bir bilgi edinilen kaynak olarak gözükmemektedir. Bu durumun, Ankara Fen Lisesinde geliştirilecek rehberlik servisinin programı için ışık tutucu olması söz konusudur.

4. Yüksek öğrenimlerinde Temel Bilimleri seçenlerin çoğunluğu seçtikleri alanda yüksek öğrenimi tamamlayanların akademik kariyere girdiklerini, araştırma kuruluşlarda çalıştıklarını en az diğer dallardan mezun olanlar kadar para kazandıklarını düşünmekte ve algılamaktadır. Uygulamalı Bilimleri seçenlerin bu kısım ile ilgili düşünce ve algıları ise mezunların serbest meslek sahibi oldukları biçimde olmuştur. Mezunların kazandıkları para konusunda ise grubun üçte biri "diğer dallardan mezunlara oranla daha fazla para kazanırlar" görüşünü belirtirken grubun yarısı "en az diğer mezunlar kadar para kazanırlar" demişlerdir. Aynı konu ile ilgili olarak Ankara Fen Lisesi mezunlarından yüksek öğrenimlerini tamamladıktan sonra toplanan bilgilere göre, Temel Bilimleri seçmiş olanların girebilecek iş ve kazanılacak para ile ilgili algılamalarında bir farklılık olmamış, ancak Uygulamalı Bilimleri seçmiş olanların para

kazanma yönündeki cevapları daha fazla para kazanırlar, yönünde bir değişiklik ortaya koymuştur.

5. Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğuna göre lise onlara, diğer liselerden farklı olarak, bilimsel düşünme, modern, ileri, temel fen ve matematik bilgileri laboratuvarında deney yapma becerisi, bilimsel metodu kullanma, araştırma yapma, ezberden çok kavrarayarak öğrenme gibi hususları kazandırmıştır. Yine mezunlara göre, Ankara Fen Lisesi bu farklı hususları öğrencilerine, uygulanan öğretim sistemi ve kullanılan metod, fen ve matematik öğretmenlerinin benimsediği yaklaşım, sınıflarda öğrenci sayısının azlığı, laboratuvar olanakları, fen ve matematik derslerinin içerikleri ile sağlamıştır. Mezunlarının ifadelerinden Ankara Fen Lisesinin öğrencilerini diğer liselere kıyasla daha çok "öğrenen" olarak ele almış daha az "öğretilen" olarak görmüştür.

6. Ankara Fen Lisesinin diğer liselerden farklı olarak kazandırdıkları, mezunların çoğunluğuna göre, yüksek öğrenimde yararlı olmuştur. Yüksek öğrenim sırasında fen lisesi mezunları ile diğer lise mezunları arasında fen ve matematik bilgisi, çabuk kavrama, dersi hazırlama, derse hazırlanma, laboratuvar becerisi, çalışma ve kendi kendine öğrenme, problemlere bakış ve ele alış açısı, ezberden çok neden-sonuç ilişkileri kurarak öğrenme ve kendine güven yönünden farklılıklar olduğu Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğu tarafından belirtilmiştir.

7. 1967 ve 1969 yıllarında mezun olanların mezun oldukları yıllarda lisansüstü ve doktora öğrenimi ile ilgili planları ile yüksek öğrenimi bitirdikleri yıllardaki planları ve yaptıkları arasında tam bir benzerlik, paralellik gözlenmemiştir. Liseden mezun oldukları yıl grubun yüzde 65'i lisans üstü ve doktora yapmayı, yaklaşık olarak yüzde 12'si hayata atılmayı düşünürken, yüksek öğrenimi tamamladıklarında lisans-üstü ve doktora yapanların veya yapmayı düşünenlerin oranı yaklaşık olarak yüzde 41'e düşmüş, lisans öğretiminin sonra hayata atılan veya atılmayı düşünenlerin oranı ise yüzde 36'ya yükselmiştir.

8. Ankara Fen Lisesi mezunları çoğunlukla yüksek öğrenimlerini başladıkları kuruluşta ve alanda tamamlamışlardır. Mezunların, yüksek öğrenimlerinden önce Milli Eğitim Bakanlığının yurt dışı burs programlarına başvurma oranı ortalama yüzde 5 olmuştur. Lisans veya lisans-üstü öğreniminden sonra ise yurt dışına gitme oranı yüzde 20-25 arasında değişmektedir. Mezunların ortalama olarak ancak yüzde 20'si yüksek öğrenimleri için burs bulabilmiş veya almıştır. Bu düşük oran belirli tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır.

9. Ankara Fen Lisesi mezunlarının toplam olarak ortalama yüzde 42'si yaptıkları yüksek öğrenimin bekledikleri düzeyde olduğunu belirtmeleri yanı sıra yaklaşık yüzde 24'ü de bekledikleri düzeyde olmadığını belirtmektedirler. Temel Bilimleri seçenlerin ortalama yüzde 38'inin bekledikleri düzeyde olmadığı görüşünü belirtmeleri ilginç bulunmaktadır. Mezunlarının grup olarak çoğunluğu, yaptıkları yüksek öğrenimin meslekleri için yeterli olduğu görüşünü belirtmektedirler.

10. Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğuna göre, yüksek öğrenimlerinin ilk yıllarındaki gördükleri temel fen ve matematik öğretimi arasında fark olmamıştır. Ankara Fen Lisesi mezunlarının çoğunluğuna göre, yaptıkları lisans öğrenimine girişte ve başarılı bir şekilde tamamlamada başarılı bir normal lise öğrencisi olmak yeterlidir. Bu görüşte Temel Bilimlerde öğrenim görenler grubunun üçte biri farklı görüş belirtmektedirler. Ankara Fen Lisesine seçilerek giren öğrencilerin yüksek öğretimde aradıklarını bulamadıkları görülmektedir.

11. Ankara Fen Lisesi mezunlarının yarısından fazlası normal lise mezunları olsalardı dahi yine aynı yüksek öğrenimi seçmeyi düşünmelerinin söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Temel Bilimleri seçmiş olanların grup olarak üçte biri aynı alanı seçmemelerinin söz konusu olduğunu belirtmeleri ilginç olmaktadır.

12. Ankara Fen Lisesi mezunlarının, Fen Lisesinin "müsbet bilim ve tatbikatında araştırma yapabilecek sanayi ve üniversite için eleman hazırlamak" amacına ulaşip ulaşmadığı yönündeki görüşleri şöyle olmaktadır: 1967 yılı mezunlarının ancak yüzde 16'sı bu amaca ulaşıldığını, 1969 yılı mezunlarının ise yüzde 23'e ulaşıldığını, 1967 yılı mezunlarının yüzde 10'u, 1969 yılı mezunlarının ise yüzde 8'i bu amaca ulaşılmadığını, bir grup olarak ise yüzde 50'den fazlası kesin bir şey söylemeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu sonucun, belirli sayılara dayalı olarak ortaya konmuş olduğunu gözden ırak tutmamakla beraber, Ankara Fen Lisesinin, eğitim sistemi ve uygulamaları içindeki özel ve farklı yerinin ve bir amacının gerçekleşmediğini, yerleşmediğini belirlemiş olduğunu işaret etmek yararlı olacaktır.

13. Ankara Fen lisesi mezunlarının grup olarak ancak yüzde 53'ünün uygun bir orta ve yüksek öğrenim yapmış ve isabetli bir meslek seçmiş olduklarını belirtmiş olmaları beklenen bir düzeyde bulunmamıştır. Yurdumuzun olanakları çerçevesinde en iyi olanakların sağlandığı, özel ve modern programların mevcut en iyi şartlarda yürütüldüğü, yüksek öğrenime hazırlamanın en iyi biçimde yapılmasına çalışıldığı ve üstün yetenekli öğrencilerin kabul edildiği bir okulun mezunlarının yarısına yakını uygun bir orta öğretim

yaptıklarını belirtmiyorlarsa bu konuya ayrıntılı bir biçimde eğilmek ve durumu açıklığa kavuşturmak gereği açıktır. Bu konuda, Ankara Fen Lisesinde modern eğitimin ayrılmaz bir ögesi olan rehberlik servislerine bilimsel bir anlayış çerçevesinde yer vermek yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1 — ARSEVEN, Ali, **Fen Lisesi Değerlendirme Programı Rapor II.**, M.E.B T.T.D. Araştırma ve Değerlendirme Bürosu, Teksir, Ankara, 1967.
- 2 — ATAMAN, Gül Ayşe, **Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitsel Sorunları, Ankara Fen Lisesinde Bir Araştırma**, A.Ü. Eğitim Fakültesi, Doktora Tezi, Teksir, Ankara, 1976.
- 3 — CLINCHY, Evans, "The New Curricula", **Teaching The New Social Studies In Secondary Schools, An Inductive Approach**, (E. Fenton, Ed), Holt, Rinehart and Winston Inc., New York, 1966.
- 4 — DİRİK, Zahit, **Fen Lisesinin Evrimi ve Programa İlişkin Görüşlerin Saptanması**, A. Ü. Eğitim Fakültesi, Yüksek Lisans Seminer Çalışması, Teksir, Ankara, 1972.
- 5 — ENÇ, Mithat, **Üstün Beyin Gücü**, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No. 35, Ankara, 1973.
- 6 — HARBİSON, F., Charles A. Myers, **Education Manpower and Economic Growth**, McGraw Hill, New York, 1964.
- 7 — MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI, **Fen Öğretimi Bilimsel Komisyonu, BAYG-E-7, BAYG-E-23 Projeleri ve Değerlendirme Raporları**, Teksir Ankara.
- 8 — ———, T.T.D. Araştırma ve Değerlendirme Bürosu, **1964-1965-1966 yıllarında Fen Lisesi Seçme Sınavına Katılan Öğrencilerle İlgili İnceleme**, Teksir, Ankara, 1967.
- 9 — "Fen Lisesi Yönetmeliği", **Tebliğler Dergisi**, 14 4.1975, Cilt 38. Sayı 1835, Ankara
- 10 — ÖZİNÖNÜ, Kemal ve Cemal Yıldırım, **Türkiye'de Lise Fen Öğretiminin Bilimsel Düşünme Kabiliyetinin Geliştirilmesindeki Rolü**, TBTAk, BAYG-E-2. nolu Araştırma Projesi Kesin Raporu, Teksir, Ankara, 1967
- 11 — ———, "Fen Lisesi Mezunları Üzerinde Bir Kovuşturma Araştırması ve Bazı Gözlemler", **TBTAk V. Bilim Kongresi, Bilim Adamı Yetiştirme Grubu Tebliğler**, Ankara, 1975, s. 249-260.
- 12 — ŞENVAR, Cemil, "Fen Lisesi Projesindeki Temel Amaçlar ve İlk Uygulama", **Orta Öğretimde Fen Öğretimi Simpozyumu**, TBTAk, Ankara, 1969.
- 13 — UÇUNKAYR, Behram, **1964-1965 ve 1966 Yıllarında Fen Lisesi Seçme Sınavlarına Katılan Öğrencilerle Bu Sınavları Başaranlar Üzerinde Bir İnceleme**, M.E.B., PAKD, Teksir, Ankara, 1967.
- 14 — UZSOY, Şafak, N.K. Kılan, "ODTÜ Seçme Sınavlarında Temel Uygulamalı, Sosyal ve İdari Bilimlere Gösterilen İgi Derecelerine Ait Bazı Sonuçlar", **TBTAk, II. Bilim Kongresi**, BAY Grubu Yayınları, Ankara, 1970.
- 15 — WOLFLE, D., "Ability and Educational Opportunity", **National Resources of Ability**, O.E.C.D., Paris, 1961. s. 50.
- 16 — **Bir Fen Lisesi Açılması Konusunu İnceleme Komitesinin Raporu**, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1962, Yayımlanmamış rapor. M.E.B. Fen Öğretimini Geliştirme Bilimsel Komisyonu Genel Sekreterliğinden sağlanmıştır.